

školní četba

Karel Jaromír Erben

KYTICE
Z POVĚSTÍ NÁRODNÍCH

**VYCHÁZÍ K DVOUSTÉMU VÝROČÍ
NAROZENÍ AUTORA**

Kytice z pověstí národních (1853) – básnická sbírka obsahující české báje, obraz dávných lidových představ a názorů na život; většinou forma klasických balad. Motivy: boj člověka s přírodou, s nadpřirozenými silami, mateřská láska, vlast, dobro, zlo. Úvodní báseň *Kytice* a závěrečná *Věštkyňe* jsou alegoriemi o osudu národa. *Záhořovo lože* je zase polemika s Máchou (Erben odmítá vzpouru). Pro sbírku je dále příznačná dramatická, zvukomalebnost, úsporný výraz a vliv lidové slovesnosti.

KAREL JAROMÍR ERBEN (1811-1870) – básník, překladatel, sběratel lidové slovesnosti, vědec, archivář, novinář, právník, vydavatel staročeských literárních památek

Dílo: dále ***Písně národní v Čechách, Prostonárodní české písně a říkadla, Sto prostonárodních pohádek a pověstí slovanských v nářečích původních, Vybrané báje a pověsti národní jiných větví slovanských.***

Přínos:

– inspirace pro Jana Neruda, Antonína Dvořáka, Zdeňka Fibicha, Bohuslava Martinů, Jiřího Suchého, Františka A. Brabce. A taky pro divadlo poezie ***Regina*** (založeno v roce 1971 manželi Janou a Bedřichem Kaněrovými), jehož uchopení Štědrého dne a jeho předvedení na břeclovské peši zóně před Vánoce 1993 za přítomnosti reportážní kamery je součástí interaktivní verze tohoto výročního titulu.

Karel Jaromír Erben
KYTICE
Z POVĚSTÍ NÁRODNÍCH

Vychází u příležitosti
dvoustého narození autora

2011

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

Používání elektronické verze knihy je umožněno jen osobě, která ji legálně nabyla, a jen pro její osobní a vnitřní potřeby v rozsahu stanoveném autorským zákonem. Elektronická kniha je datový soubor, který lze užívat pouze v takové formě, v jaké jej lze stáhnout z portálu. Jakékoliv neoprávněné užití elektronické knihy nebo její části, spočívající např. v kopírování, úpravách, prodeji, pronajímání, půjčování, sdělování veřejnosti nebo jakémkoliv druhu obchodování nebo neobchodního šíření je zakázáno! Zejména je zakázána jakákoliv konverze datového souboru nebo extrakce části nebo celého textu, umístování textu na servery, ze kterých je možno tento soubor dále stahovat, přitom není rozhodující, kdo takového sdílení umožnil. Je zakázáno sdělování údajů o uživatelském účtu jiným osobám, zasahování do technických prostředků, které chrání elektronickou knihu, případně omezují rozsah jejího užití. Uživatel také není oprávněn jakkoliv testovat, zkoušet či obcházet technické zabezpečení elektronické knihy.

© *Carpe diem*, 2011

Illustrations © Přemek Horáček, 2011

www.carpe.cz

Made in Moravia, Czech Republic, EU

ISBN 978-80-87195-93-2

OBSAH

Kytice	
7	
Poklad	
9	
Svatební košile	
31	
Polednice	
45	
Zlatý kolovrat	
49	
Štědrý den	
63	
Holoubek	
71	
Záhořovo lože	
77	
Vodník	
97	
Vrba	
109	
Lilie	
115	
Dceřina kletba	
121	
Věštkyň	
125	

KYTICE

Zemřela matka a do hrobu dána,
siroty po ní zůstaly;
i přicházely každičkého rána
a matičku svou hledaly.

I zželo se matce milých dítek;
duše její se vrátila
a vtělila se v drobnolistý kvítek,
jímž mohylu svou pokryla.

Poznaly dítky matičku po dechu,
poznaly ji a plesaly;
a prostý kvítek, v něm majíc útěchu,
mateřídouškou nazvaly. –

Mateří-douško vlasti naší milé,
vy prosté naše pověsti!
Natrhal jsem tě na dávné mohyle –
komu mám tebe přinéstí?

Ve skrovnou já tě kytici zavážu,
ozdobně stužkou ovinu;
do širých zemí cestu ti ukážu,
kde příbuznou máš rodinu.

Snadže se najde dcera mateřina,
jíž mile dech tvůj zvoní;
snadže i najdeš některého syna,
jenž k tobě srdce nakloní!

POKLAD

I

Na pahorku mezi buky
kostelíček s věží nízkou;
z věže pak slyšeti zvuky
hájem a sousední vískou.
Není zvuk to zvonka jemný,
tratfící se v blízké stráně:
dřevatě to rachot temný,
zvoucí lid do chrámu Páně.

A tu z vísky k boží slávě
vzhůru běží zástup hojný:
veský lid to bohabojný,
a dnes Velký pátek právě.

V chrámě truchlo: holé stěny;
oltář černá rouška kryje,
na roušce kříž upevněný;
v kůru zpívají pašije.

A hle, co se bělá v lese,
v černém lese za potokem?
Nějaká to veská žena,
ana v náručí cos nese.
I jde rychlým žena krokem,
svátečně jsouc oblečena,

tam tou strání za potokem –:
pacholátko malé nese.
Běží žena, dolů běží,
pospíchá do chrámu Páně:
tuť nablízku lesní stráně
kostel na pahorku leží.
A v úvale ku potoku
náhle ubystřuje kroků;
neb jak větřík volně věje,
z kostela slyšeti pění:
v kůru tam se právě pěje
Krista Pána umučení.
Běží, běží podle skály:
„Co to? Mám-li věřit oku?
Což mě moje smysly šálí?“
Stane, ohlíží se kolem –
rychle kroky zpět obrací,
stane zase, zas se vrací –
„Tam ten les, a zde ty klesty,
tamto vede cesta polem –
vždyť jsem nezbloudila z cesty!
Bože, co se se mnou děje!
Což zde nejsem u kamena?
Jaká se tu stala změna!“
Zase stojí, zase spěje,
celá jsouci udivena,
oči rukou si protírá,
o krok blíže se ubírá:
„Bože, jaká to tu změna!“

Tu, kde z divokého klestu,
od kostela tři sta kroků,
veliký čněl kámen v cestu,
co se nyní jeví oku?
Jeví se tu ženě, jeví
vchodem vršek otevřený –
vysvětliti sobě neví –
kámen v cestu postavený,
postavena celá skála,
jak by od věků zde stála.
Jeví se tu, jeví ženě
chodba pod zemí, co síně
vyklenutá ve křemeně;
a tam, klenba kde se tratí,
ve tmavém pahorku klíně,
jakýs plamen znamenati.
I hoří to jasnoběle,
jako v noci svit měsíčka;
i zaplává rudoskvěle,
jak by západ to sluníčka.

I vidouc to žena žasne,
a ke vchodu až pokročí,
a zastíníc dlaní oči,
hledí v ono místo jasné.
„Bože, jak se to tam svítí!“
Oči rukou si protírá,
o krok blíže se ubírá:
„Jak se to tam divně svítí!“

což to asi může býti?“
Dále jíti však se bojí,
hledíc tam, a venku stojí.

A co váhá, a co stojí,
v klenbu patříc neustále,
mizí bázeň za pohledem,
zvědavost ji pudí předem,
– a žena se běře dále.
Krok za krokem – a vždy dále
mocně ji to jíti pudí;
krok za krokem – a ve skále
jen se spící ohlas budí.
A čím dál přichází žena,
stále divná roste záře.
Již již končí se sklepení:
avšak žena omráčena
rukou zakrývá si tváře,
přímo patřit možné není.
Vidí, vidí – co zde vidí,
kdy to viděl který z lidí?
Tolik krásy, tolik blesku
mní uzříti jen v nebesku!

Dvěře tu jsou otevřeny
do nejskvělejšího sálu;
zlatem jen se svítí stěny,
strop rubíny vyložený,

pod ním sloupy ze křišťálu.
Z obojí pak strany dveří
na podlaze mramorové –
kdo neviděl, neuvěří –
hoří, hoří dva ohňové;
dva ohňové tuto hoří,
nic jich blesku neumoří:
nade stříbrem po levici
lunou oheň vzhůru plane,
nade zlatem po pravici
sluncem pláti neustane.
Planou ohně, jizba plane,
obalena září jasnou;
a dokud tu poklad stane,
plamenové nevyhasnou,
nic jich blesku neumoří.

Na prahu tu žena stojí,
celá stojí oslepena;
očí pozdvihnout se bojí,
nemůž zřítí do plamena.
Na levici dítě nese,
pravou levé mne si oko;
a když trochu ohlídne se,
osmělí a vzpamatuje,
vzdychne sobě přehluboko
a tak v duši své rokuje:
„Milý bože, co já zkusím

na tom světě nouze, hladu!
Bídně život chránit musím –
a zde tolik těch pokladů!
Tolik stříbra, tolik zlata
v podzemní tu leží skrejši!
Jenom hrstku z té hromady –
a já byla bych bohata,
a byla bych nejšťastnější,
já i moje dítě tady!“

A co myslí, a co stojí,
ohroženější se stane;
svatým křížem se ozbrojí
a jde, kde to běle plane.
Jde, a stříbra kousek zdvihne,
avšak zase tam položí;
zdvihne zas a je prohlíží,
jeho blesk a jeho tíži –
a zdali je zas položí?
Ne, již v klíně jí se mihne.
A zdařením tím smělejší:
„Jistě toto prst je boží,
poklad ukázal mi v skrejši,
chce, bych byla oblažena:
i zhřešiti bych musela,
bych jím pohrdnouti měla!“

Takto k sobě mluvíc žena,
chlapce na zem s ruky složí,